

1909

Ot. prp. nr. 1.

45

Ang. utfærdigelse av love om erhvervelse av alm. fast eiendom, vandfald, bergverk m. v. og om erhvervelse av skog.

fast eiendom, vandfald, bergverk og elektrisk energi, det andet angaaende erhvervelse og tvungen avstaaelse av samt forkjøpsret til skog. Man skal nedenfor fremkomme med almindelige og specielle bemerkninger til de to lovutkast.

IV. Lov om erhvervelse av almindelig fast eiendom, vandfald og bergverk m. v.

A. Almindelige bemerkninger.

1. Vandfald.

Hvad angaar berettigelsen av at sikre staten og almenheten fordele som betingelse for private personers erhvervelse og utnyttelse av vandfald og bergverk, stiller saken sig forsaavidt forskjellig for disse to slags eiendoms-gjenstande, som vandet i elvene og til dels ogsaa i innsjøerne ifølge vasdragsloven tilhører den, paa hvis grund vandet findes, med den begrænsning, som følger av lov og sedvane, mens metaller og malme efter gammel norsk ret ikke er undergit grundeierens eiendomsret, men forutsættes at tilhøre staten (bergregalet). Staten har vistnok gjennom bergverkslovgivningen overdradd sin ret til første finder, men denne overdragelse vil naarsomhelst kunne tilbakekaldes, forsaavidt angaar de forekomster, som endnu ikke er fundet og erhvervet.

Det er allerede av denne grund skikket til at vække oppmerksomhet, at der i den departementale koncessionskomité's forslag og den derpaa byggede ot. prp. nr. 11 for 1908 i en meget viktig henseende er foreslaat adskillig strengere koncessionsvilkaar for erhvervelse av vandfald end for erhvervelse av bergverk. For den førstnævnte art av erhvervelser er nemlig bl. a. oppstillet som betingelser en tidsbegrænsning av fra 60 til 80 (eller undtagelsesvis 99) aar, vederlagsfri overgang til staten av vandfaldet med grund, damanlæg, kanaler osv. ved koncessionstidens utløp samt ret for staten til i løpet av koncessionstiden at indløse «det hele anlæg», mens ingen tilsvarende betingelser er oppstillet for erhvervelse eller drift av bergverk.

Den i koncessionskomitéens indstilling

og i tilslutning hertil i ot. prp. nr. 11 foreslaaede vederlagsfri statserhvervelse av private vandfald med utbygningsanlæg og andet tilbehør vil medføre en modifikation av et av vor vasdragslovs principer, saaledes som denne lov hittil har været forstaat. Ved at gjennomføre grundsætningen om den private eiendomsret til vand paa en mere ubetinget maate, end tilfældet er i noget andet lands vasdragsret, har nævnte lov utelukket det offentlige fra en selvstendig og direkte økonomisk raadighet over de enkelte vandfald og i væsentlig grad innskærket dets befattning med deres utnyttelse.

Det kan være gjenstand for meningsforskjel, hvor langt den private raadighet over vasdragene strækker sig. I vasdragsloven er uttrykkelig fremhævet dens begrænsning av lov og sedvane, og eiendomsraadigheten maa her som i alle forhold kunne reguleres og begrænses av lovgivningen i saadan utstrækning som hensynet til statens og det almenes tarv gjør paa-krævet, naar det væsentlige i eiendomsretten ikke angripes.

Forslaget om at gjøre utlændingers og væsentlig utenlandske selskapers erhvervelse av vandfald avhængig av vandfaldets og tilbehørs vederlagsfri overgang til staten efter en viss tids forløp er bygget paa hensynet til at begrænse den utenlandske kapital's fremtidige raadighet over vore vandfald. Nødvendigheten av at forebygge denne kapital's monopolisering eller i tid ubegrænsede erhvervelse av vore naturrigdomme berettiger ogsaa efter departementets opfatning den foreslaaede tidsbegrænsning for utlændinger og utenlandske selskaper, selv hvor det gjælder vandfald. Vegtige hensyn taler imidlertid efter departementets opfatning for, at tidsbegrænsningen som koncessionsbetingelse gives en videre anvendelse og spesielt gjøres gjældende ved alle nansvarlige selskapers vandfaldserhvervelser.

Som i koncessionskomitéens indstilling fremholdt, har utviklingen i den senere tid og da navnlig utviklingen paa elektroteknikkens og elektrokemiens omraade medført, at vandfaldene har faat en langt større formuesverdi og tillike en mere fremtræ-